

OMUL ȘI SOCIETATEA- „CRIZĂ” ORI „PROBLEME” ALE EDUCAȚIEI

Tudor Dumitraș, conf.univ., dr. în filosofie

Cum nu s-ar spune că omul nu este doar produsul societății, și cum nu s-ar accentua valoarea autoinstruirii, totuși, în final, societatea este cea care îl determină pe om să fie om. Nu în zadar Aristotel îl definea pe om ca „animal politic”. În afara societății omul nu poate deveni om.

În ultimul timp tot mai insistent se vorbește și se scrie, uneori fără nici un fel de argumente, despre aflarea noastră, adică a societății, într-o stare cu totul atât de deosebită de cealaltă în care ne-am aflat, încât te uimește, iar uneori te apucă curiozitatea, că nu ai „simțit” nivelul prosperării societății natale. Se afirmă, că societatea contemporană (inclusiv a Republicii Moldova) nu mai este nici modernă, nici postmodernă, nici postindustrială, ci este deja transmodernă, prepostmodernă, informațională, virtuală, etc. Nici nu-ți vine a crede cât de înaintați și civilizați am devenit și suntem. Dar dacă ținem contul de faptul că în țara cu unul dintre cele mai fertile soluri din lume, pământul se mai cultivă cu plugul tras de boi, că sapa, ca expresia a tehnologiei înaintate de producție este cea mai perfectă și mai sigură unealtă de muncă(ori poate la noi tradiția continuă să rămână dominantă), că casele la țară iarna continuă să fie încălzite cu combustibil autohton(„tizâc”-băligar de vite amestecat și uscat la soare cu gunoaie), atunci poți cu siguranță aprecia nivelul dezvoltării „transpostmoderne” ale societății natale. Cel mai interesant este că noi știm mai bine ce se petrece la Apus, decât ceea ce se întâmplă la noi sub nas. Știind bine ce se scrie despre societatea occidentală, folosind definițiile și aprecierile atribuite ei, deseori acestea se transferă asupra societății noastre fără a ne incomoda și se judecă despre „noi”, ca despre „dânșii” De aceea și societatea Moldovei este la fel de „prepostindustrială” și „informațională” ca și în SUA ori Japonia. După mine o astfel de

cercetare științifică și evaluare mai are multe rezerve.

Dar cum este omul la noi? Cum este omul nostru de astăzi, atunci când totuși o societate nouă, “nouă” în sensul, că nici ideologic, nici economic nu mai este cea de până la anul 1990.

Apare întrebarea ce este și cum se simte omul nou? Căci cum nu ai da, dar și noi avem telefoane mobile și televizoare cu plasmă, automobile de clasă și baie cu jacuză, cazinouri și supermarketuri, magazine de elită și cluburi de seară; și nu mai rele decât în Occident. Avem oameni tineri, energici, tentați de ideea progresului occidental, cunoscători de computere și limbi moderne, care au trecut și alte școli decât cea autohtonă, care pot pune în discuție probleme de politică locală și ale economiei mondiale, și în genere pot discuta despre orice. Și acești tineri se văd sau ar vrea să se vadă în societatea occidentală, din cauza, că cunosc realitatea locală, pe care nu vor să o accepte și din cauza că își doresc un trai decent pe care îl văd oriunde în lume, numai nu aici. Și acest lucru se întâmplă nu numai din cauza, că este puternică dorința de a trăi ca în Occident, ci și fiindcă legătura cu tradiția, cu “duhul”, cu spiritul național, cu valorile tradiționale, cu rădăcinile vechi culturale se pierde și se trece.

Omul contemporan este actor. Omul, în genere, este actor de teatru. Dar astăzi actoria îl domină peste tot: la serviciu, în familie, în relații cu prietenii, la universitate, ziaristică, știință, artă, nemaivorbind de TV. „Actoria” constă în faptul că integritatea, spirituala tipică se pierde. Omul contemporan este dispersat în integritatea sa, în virtutea mai multor factori, în primul rând al societății. Pentru a supraviețui el trebuie să îndeplinească mai multe roluri contradictorii, ce țin de fidelitate, de poziția civilă, de onoare, de părinte, soț, soție, etc.

Omul trebuie să fie în mare măsură artificial pentru a nu-și asuma prea mare responsabilitate pentru cuvintele și promisiunile făcute. Astăzi domină pragmatismul și utilitarismul în forma lui cea mai extravagantă. Imperativul categoric a lui Kant pare a fi o naivitate și o utopie lipsită de oricare șansă de a se realiza macar

unde va. Astăzi, scrie Ю. М. Осипов, trăim într-o societate unde: „вместо отношений наличествуют связи, вместо обязанностей-желания, вместо привязанностей- коммуникации, вместо дружбы- симпатии, вместо супружества- френдовство, вместо родины- место появления на свет, вместо отца- тень, вместо матери- пустота”(Ю. М. Осипов, Явление нового человека. Философия хозяйства. 2005 Nr.6 стр.251)

Totodată, noi avem astăzi libertate. Atâta libertate încât copilul minor poate și are dreptul sa-și pună părinții la punct, elevii să-și selecteze și să respingă profesorii. Lumea se schimbă într-adevăr.

Unde se formează astăzi Omul?

Anterior,grădinița activa după un program unificat. Acuma grădinițele nu mai sunt cele de altă dată. Au apărut multe private, cu condiții și educatori iarăși selectați, cu plată, cu o anumită selecție a copiilor, și ca rezultat unele sunt privilegiate din mai multe puncte de vedere, iar altele sunr ordinare.Ca rezultat educația nu mai este centralizată. Fiecare cu sistemul său educativ-spiritual.Și în final în gradinițe cresc copii deja orientări spirituale diferite.

Școala astăzi este și mai mult diversificată. Școlile nu mai activează după același program de învățămînt, comun tuturor.În diferite școli există diferire programe de învățămînt. Nu numai în aspectul „real”-„umanitar”, dar chiar în școli și licee de același profil.

Cu nimic nu este mai înbucurătoare nici situația din instituțiile superioare de învățămînt, unde științelor umanistice li se acordă o atenție de invidiat de mică.

Un loc deosebit aparține TV și publicității, care obțin o influență determinantă în educația omului contemporan. În mare măsură concepțiile tineretului despre lume, despre realitatea înconjurătoare, despre necesitățile și gusturile omului (dar nu și despre posibilitățile lui reale, normale) și în genere a culturii și gândirii, a vorbirii și comportării, sunt luate, repetate și folosite din publicitate.

Un loc aparte îi aparține computerului, care captivează tineretul de azi în modul cel mai direct. Aici el găsește lucruri și informații la care nici nu se așteaptă. Respectiv, cartea ca mijloc și sursă de obținere a cunoștințelor este treptat trecută pe planul doi. Dar astăzi, omul este interesat cât mai succint și direct, nemijlocit să afle ceea ce îl interesează. Cunoașterea poartă un caracter accelerat. Valoarea cunoștințelor se schimbă accelerat. Ele se învechesc mult mai repede. Și totuși sunt siguri, că valoarea cărții nicicând nu va fi subminată, căci cartea (fie ea științifică, fie artistică) este o operă de valoare unică și nici un computer nu o poate înlocui.

Un rol aparte aparține așa numitei subculturi. Este greu de determinat specificul culturii contemporane. Pe de o parte recunoaștem, că ne aflăm într-o cultură de masă caracterizată prin consumarism, economism, practicism și utilitarism. Pe de altă parte nu poate fi negat faptul că există diferite grupuri sociale sau de vîrstă, care își au cultura sa, valorile sale, unde oamenii se află într-un tip de relații deosebit – fiind uniți prin unitatea valorilor (de interes, de credință, muzicale sau prietenie). Cînd viața a devenit atît de individualizată aceste relații și valori devin și mai dominante și atractive.

Aceste culturi, sau mai bine spun subculturi, și împlu acel deșert care există în conștiința omului. Adică educația este nu numai și nu atît un proces direcționat și gestionat, cît spontan. Trebuie de spus că viața chiar a devenit mult mai spontană în comparație cu trecutul. Spontanietatea vieții contemporane este rezultatul zdruncinărilor prin care trecem. Ca rezultat nici familia nu mai este familie. Familia tradițională unde era tată și mamă, bunel și bunică, fecior și nepot nu mai este. Familia la fel este zdruncinată și supusă ruinării, fiindcă părinții (unul sau ambii) sunt plecați la muncă peste hotare (nu rareori și aceștea fiind în localități diferite). Nu rareori astfel de familii se distrug, copii rămîn pe drumuri fără îngrijire și atenție, și atunci cine o să-i educe pe ei și în spiritul căror idealuri? Nici familia cu un singur părinte nu mai este

familie.

Constatarea asupra realității existente poate fi continuată. Dar aceasta puțin ce rezolvă. Atât timp cât statul, conducerea lui este concentrată asupra problemelor legate de politică și se scutește pe sine de responsabilitatea pe care o poartă în fața societății și a fiecărui cetățean referitor la problema educației spirituale a omului, atâta timp cetățenii țării vor rătăci prin labirintele culturale- care și unde. Nu în zadar este scris: „ Mai întâi a fost cuvântul”.

CONCEPTUL FILOSOFIC ȘI ROLUL LUI ÎN CUNOAȘTEREA FILOSOFICĂ

Mihai Braga, dr., conf., U.T.M.

Tadiția cunoașterii filosofice, care s-a statornicit puternic în Republica Moldova și are rădăcini adânci, se bazează pe studierea unor texte din filosofia contemporană, istoria filosofiei și istoria științei, acestea fiind analizate sunt aranjate sistemic și această activitate de fapt și se numește filosofie. Tot mai des acest tip de filosofie apare în disertații. Dar totodată, apar și voci ale criticilor, care nu mai sunt de acord cu acest tip de filosofie și în calitate de recenzenti accentuează că disertația nu conține procesul de filosofare, și că disertația trebuie ridicată la nivelul filosofiei, de altfel ea ar putea fi susținută la istoria unei anumite științe particulare.

Este clar, că această tradiție are și ea anumite rădăcini, și a apărut în anumite condiții istorice. În primul rând, marea majoritate a contingentului filosofic din Republica Moldova sunt pedagogi și pentru ei textul, calitatea lui, este foarte important, el trebuie să fie bine sistematizat, logic organizat, să nu conțină contradicții și loc pentru întrebări, adică neclarități, să conțină integral răspuns la întrebarea pusă. Tradiția s-a format încă în școala sovietică, pe când marxismul domina atât gândirea cotidiană, cât și gândirea